

ΕΤΟΣ Ε'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐνάτος

Δευτέρα Ἰσημῆς Ἐν Ἑλλάδι τῆς 10 Ἰουλίου ἑλληδικῆς τῆς 20 Ἀπριλοῦ ἑσπερῆς 1880

25 Μαΐου 1880

1 Ἰανουαρίου ἐκείνου ἔτους καὶ τῆς 1 Ἰσημῆς — Πραξίον τῆς Διοικήσεως Ὁδοῦ Σπείρου, 6

Πανομοίωτον τῆς υπογραφῆς τοῦ ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

Ανδρῆς Μουστοξύδης

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

Οἱ κοῖνοι ἄνδρες μετέχουσι τῆς τύχης τοῦ ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκουσι, συμμερίζονται τὰ πάθη-ματα αὐτοῦ καὶ τὰς περιπετείας, τὴν ἀκμὴν ἢ τὴν παρακμὴν, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ὀδύνην ἢ τὴν δυστυχίαν καὶ ἀδοξίαν τοῦ ἄλλοι οἱ ὄλβιοι ἔχουσι ἔξοχοι, εἰς οὓς ὁ Θεὸς ἀπένευσε τὸ δῶρον τῆς μεγαλοψυχίας, ἐκπροσωποῦσιν ἐν ἑαυτοῖς ὅλον τὸ ἔθνος των, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σκότει τῆς δουλείας καὶ τῆς βαρβαρότητος διαλάμπουσιν ὡς ἀκαμνήσεις παρελθόντος μεγαλείου, ὡς ἐλπίδες μελλούσης ἀναγεννήσεως. Τοιοῦτος ὁ περικλεῆς Ἀνδρέας Μουστοξύδης. Ὅτε ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν, τὴν τοσοῦτον ὑπ' αὐτοῦ δοξασθεῖσαν, ἢ λειπὴ Ἑλλάδος ἐστέναξεν ἀσημῆς καὶ σχεδὸν ἐξελειφθεῖσα ἄπο τῆς μνήμης τῶν ἀνηρώπων ὑπὸ ζυγὸν ἀπηνέστατον. Ἡ ἄλλοτε διδάσκαλος τῆς Οἰκουμένης, ἡ μήτηρ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἡ πρώτη ἀναδείξασα καὶ καθιερώσασα διὰ τῆς κοινωνικῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἠρώτισμοῦ τῆς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἡ παραγαγοῦσα τὸν ἀθάνατον τύπον τοῦ καλοῦ, καὶ ἀναβλύσασα τὰς πηγὰς πάσης σοφίας καὶ πάσης μαθήσεως, ἔκειτο ὡς γῆ πρὸ αἰώνων ἐκχερούμενη, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀκαθάρτων καὶ τῆς ἐρημίας φύουσα οὐχὶ σπανίως ὠραιότατα ἄνθη ἀναμνησκόντα εἰς τὸν παρόντι τὴν ἀρχαίαν γονιμότητα καὶ εὐφορίαν. Ἡ δὲ Ἰόνιος πολιτεία, ἀποσπασθεῖσα διὰ τῶν βουλῶν τῆς Θεῆς Προνοίας ἀπὸ τῆς κοινῆς τύχης τοῦ ἔθνους, καὶ ἐπὶ αἰῶνας τεθεῖσα ὑπὸ τὴν κηδεμόναν ξένων ἀλλ' ἐξευγενισμένων ἔθνων, παρεῖχε φυσικῶς τῷ λόγῳ ὑπὲρ πάντων ἄλλων Ἑλληνικὴν χώραν, ὡς ἀμυδρὰν παρηγορίαν ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς κακουχίας, ἄνδρας διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίαν ἐφραμίλλους τῶν ἀρχαίων. Ὁ Μουστοξύδης μόνος ἠδύνατο νὰ ἀναστήσῃ εἰς τὴν

μνήμην τῶν συγχρόνων τὰς ζωὰς εἰκόνας ταυ-ούτων ἀνδρῶν, διότι αὐτὸς πρῶτος μετὰ τῶν νεωτέρων ὁμογενῶν περιήλθεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑuropῆς ἀναδι-φών, συλλέγων πανταχόθεν καὶ περίσσειαν μετ' ἀδελφικῆς στοργῆς τὰ περικλεῆ ναυάγια τοῦ με-σαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἔφερεν αὐτὰ ἐνίοτε ἐνώπιον τῆς ἐπιλήσμονος καὶ πολλὰκις ἀγνώ-μῆτος Ἑuropῆς ὡς μαρτύρια τῆς ζωῆς ἣτις ἐπαλ-λεν εἰσέτι ὀρθὴ τὴν τέρψαν καὶ τὰς ἐρομώσεις, ὑπὸ τὸ σκότος τῶν δουλείων μας χρόνων. Εἶθε μὴ ἀπολεσθῶσιν οἱ πολυτίμοι θησαυροὶ οὓς ἐξώ-ρυξεν! Εἶθε εὐρεθῇ χεὶρ ἐπιτηδεῖα νὰ διαφωτίσῃ καὶ κατατάξῃ αὐτοὺς ἐν τῷ μουσειῷ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας. Ὡς ἀδελφὸς ἐκήδευε μετὰ πάσης τι-μῆς τὴν μνήμην τῶν ἀδελφῶν του, διότι καὶ αὐτὸν δικαίως θέλει κατατάξῃ ἡ ἱστορία μετὰ-ξὺ τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν δι' ἃν συνέ-χισθῇ ἡ παράδοσις τῆς ἐθνικῆς δόξης μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διετηρήσῃ ἡ εὐκλεία τοῦ Ἑλληνι-κοῦ δόξατος, καὶ ἠτοιμάσθῃ ἡ Ἑλληνικὴ πα-λιγγενεσία.

Ἐξῆ εἰστί ὁ ὑστάτος καὶ σοφώτατος τῶν ἀνδρῶν τούτων, ὁ περικλεῆς Εὐγένιος, ὅτε ὁ Μουστοξύδης ἠνοίγε τούς ὀρθαλμοὺς εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ μάρτυς ὑπῆρξε, καὶ συχνάκις ἐμνημόνευε, καὶ ζηλωτῆς ἐγένετο τῶν πολλῶν καὶ καλῶν καὶ μεγάλων αὐτοῦ ἔργων. Ἡ δὲ φυ-σικὴ βοήθῃ τοῦ πνεύματός του ἔφερεν αὐτὸν οὐχὶ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς, ἀλλ' εἰς τὰς φιλολογικὰς μελέτας, ἐν αἷς ἀπ' ἀρχῆς διέπρεψεν. Ἐκτασις καὶ βάθος ἀντιλήψεως, πι-στη καὶ ἔτοιμος μνήμη, κρίσις ὀξεῖα καὶ ὀρθο-τάτη, φιλομάθεια ἀκόρεστος, φαντασία ζωηρά, ἀλλ' εὐγενὴς καὶ μετρία καὶ ἔλλογος, ζωογονού-σα τὸ ἀληθὲς διὰ τῆς φειδωλῆς ἐπικοσμησεως χαριεστάτων εἰκόνων, τοιοῦτοι οἱ κύριοι χαρα-κτῆρες τῆς διανοίας του. Ἀπῆλθε νεώτατος εἰς τὰ περιφημώτερα διδασκαλεῖα τῆς ἀδελφῆς Ἰτα-λίας, καὶ ἔφασε διὰ μιᾶς εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθ-μὸν πρὸς ὃν εἰς μάτην ἀνατεινοῦσιν αἱ πολυε-τεῖς προσπάθειαι πολλῶν προβεβηκότων εἰς τὸ στάδιον τῶν φιλολογικῶν ἀγώνων.

Καὶ τοι ἔχων, ὅσον ἐπέτερεν ἠτότε κατά-στασις τῶν παρ' ἡμῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν, γνώ-σιν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσ-